МІЖМОВНА ІНТЕРКОМУНІКАЦІЯ У ДИСКУРСИВНІЙ ВЗАЄМОДІЇ

В.А. Василенко

Україна, м. Суми, Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

У контексті формування активних громадянських та патріотичних позицій української молоді у сучасному політичному дискурсі, на нашу думку, ніхто не стане заперечувати роль мови як одного з найважливіших інструментів для того, щоб дізнатися і зрозуміти інші культури і, перш за все, інших людей, розвинути дружні зв'язки з ними.

Сучасна геополітична ситуація призвела до інтенсивного розширення міжнародних контактів у всіх галузях науки. У зв'язку з розвитком міжнародних контактів останнім часом закономірно виникає проблема взаємодії мовної комунікації, білінгвізму, діалогу культур.

Відповідно зростає інтерес і до культури спілкування народу - носія мови. Мова перестає бути схоластичної наукою, вивчення якої зводиться лише до знайомства з певним набором правил орфографії та граматики, вивчення більшого чи меншого обсягу лексики, а в міжнародному професійному спілкуванні неминуче відбувається зміщення акценту уваги з суто мовних проблем на міжкультурні.

Вирішення питання про важливість культурологічної спрямованості в практичному оволодінні спілкуванням можливе лише з урахуванням останніх досягнень соціолінгвістики, психолінгвістики, психології спілкування і т.п.

З позицій соціологічної теорії комунікації процес спілкування людей – це процес обміну інформацією, при якому один із учасників спілкування володіє деякою інформацією, яка не відома іншому, бо за інших умов змістовної комунікації не відбувається. «Інформаційна нерівність» виникає тому, що частина знань одного із співрозмовників є індивідуальною, отриманою в результаті особистого досвіду, а процес комунікації передбачає загальну інформацію.

Навчання спілкуванню має на увазі долучення до мовної свідомості народу, що навіть в обмежених межах передбачає володіння фоновими знаннями другої групи. Недооцінка національно-культурного аспекту в навчанні може викликати труднощі в інтеркомунікації, що виникають внаслідок певної різниці між комунікативно-мовними

спільнотами в наборі знань про світ, що утворюють когнітивний фундамент комунікацій.

Так, наприклад, існує різниця у мовному етикеті. Мовний етикет являє собою набір готових загальних, стереотипних фраз, стійких формул. Іноземець проявляє дуже велику вибірковість у ставленні до співрозмовника, для нього важлива група, до якої той належить. У зв'язку з цією особливістю європейці у ділових стосунках утримуються від розмови з малознайомими людьми. Спілкуванню великою мірою сприяє звичай обмінюватися візитними картками. На картці вказані не тільки ім'я, але обов'язково і назва організації, посада власника, його службовий, а іноді й домашній номер телефону.

Поняття «мовний етикет» є дуже об’ємним, бо включає в себе не тільки слова-привітання, прощання та звернення, а й різні форми ввічливості, - одним словом, це все, що необхідно для встановлення і підтримки атмосфери доброзичливості, довіри і поваги до співрозмовника. Ввічлива мова утворюється шляхом підбору спеціальних слів і виразів і особливими морфологічними формами, спеціально призначеними для цієї мети. Наприклад, в японській мові існує чіткий та обов'язковий до виконання поділ мовних формул ввічливості на чоловічі та жіночі. Неправильне використання таких правил - верх непристойності. Корисно знати, що «так» японською мовою не завжди використовується в сенсі згоди з співрозмовником. Воно може означати: «Я слухаю Вас», «Я Вас розумію, продовжуйте, будь ласка». Специфічна манера японців говорити «ні»: вони рідко вдаються до заперечення в категоричній формі, вважаючи, що безумовне «ні» доречно лише в колі родичів. Коли розмова ведеться «навколо», європейці зазвичай прагнуть скоріше усвідомити суть справи, однак японців дратує така прямолінійність, бо вони вважають краще вести обговорення навколо суті справи, до тих пір поки не будуть представлені всі точки зору [1, с.9-11].

Відомо, що між особистістю і культурою існує найтісніший зв'язок: особистість живе культурою, культура здійснюється особистістю. Особистість є осередком взаємозв'язку культури і мови, діалектики їх розвитку, і, природно, можна говорити про мовну особистість, втілену в мові.

У структурі психологічної культури людини переважають три компонента: інтелектуальний (когнітивний), практичний (поведінковий) і афективний (ціннісно-смисловий). У зв'язку з цим особистість, що володіє психологічною культурою, повинна вміти пізнавати, здійснювати і оцінювати культуру іншого народу [2, с.64-74].

Міжкультурне спілкування, вважає Л.І. Гришаєва [3, с.24-35], являє собою процес комунікативної взаємодії між індивідами, які є носіями різних культур та мають власний мовний код, конвенції поведінки, ціннісні установки, звичаї і традиції.

Для того щоб нормально спілкуватися в будь-якому суспільстві, людина повинна уявляти, що, коли, кому і як вона може або повинна сказати: інформація такого роду є комунікативно-значущою незалежно від соціокультурної специфіки комунікації. Пов'язані з даними аспектами дискурсивної діяльності знання при всій культурній варіативності їх змісту включаються до складу когнітивної моделі будь-якої дискурсивної події. У процесі дискурсивної діяльності використовуються всі знання про світ, але для опису цієї діяльності особливо важливі нижчезазначені їх види.

Мовні знання - це знання, які складають базу кодових знань комунікантів. Ці знання включають: знання фонетики, лексики та граматики мови спілкування; знання принципів успішного мовного спілкування та ін. Наявність мовних знань є необхідною, але недостатньою умовою успішної дискурсивного взаємодії.

Контекстні знання - це позамовні знання, отримані в результаті когнітивної обробки соціального та індивідуального досвіду комунікантів і є частиною їх енциклопедичних знань про світ.

Інтеракційні знання - це знання, які відображають попередній дискурсивний досвід учасників спілкування і є результатом узагальнення різноманітних прецедентних феноменів, пов'язаних з актуалізацією дискурсивних подій, які визначають, що і коли слід робити в рамках конкретної дискурсивної взаємодії, обумовлюючи тим самим реалізацію алгоритмів стандартної комунікативної поведінки в дискурсі .

Для повноцінного і адекватного спілкування необхідне володіння всіма перерахованими видами знань, що складають основу їх комунікативної компетенції.

Сьогодні, у контексті глобалізаційних процесів та викликів часу, до випускників вищих навчальних закладів пред'являються вимоги щодо наявності у них не тільки високого професіоналізму, але і глибокого розуміння принципів спілкування, особливо мовного. Культура мовлення є по суті однією зі складових професійної підготовки фахівців. Всі вони повинні досконало володіти всіма видами мовленнєвої діяльності, володіти навичками мовного тестування, вміти кваліфіковано вести бесіду, загалом, відчувати себе цілком упевнено як у побутовій, так і в діловій сферах спілкування.

Література:

1.Васина Н. И. Японский речевой этикет: учеб. пособие. – М.: Муравей, 2003. – 296 с.

2.Габдулхаков В. Ф. О технологии формирования толерантной личности // Мир образования – образование в мире. Научно-методический журнал. – 2014. – № 1. – С. 64-74.

3.Гришаева Л.И. Введение в теорию межкультурной коммуникации : учеб. пособие для студ. лингв. фак. высш. учеб. заведений. – 4-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – 336